

Fortsatt fra 1. side

Slottet —

Peder Iversson Jernskjegg — som døde i 1616 — og hans hustru ligger begravet under gulvet i Hedrum kirke. Deres portretter er innhugget i gravplaten som har en bord med Jernskjeggens våpen.

av at det er knyttet til den gamle herregård han lot bygge og som står fremdeles. Endel av forklaringen er antagelig den at han ikke bare var en meget dyktig, men også i mange henseender en snill mann.

Gyldenløve overtok i 1670 det gods som en annen dansk adelsmann hadde lagt grunn til i meget over hundre år tidligere: Iver Jernskjegg. Mannen med dette litt maritime navn hadde vært i tjeneste hos hovedsmannen på Akershus, Mogens Gyldenstjerne, men holdt på gal hest og støttet Kristian den annen da eskongen innfant seg med en flåte i Oslo for å prøve å vinne iallfall ett av sine riker igjen. Men Dyvekes omme elsker, tyrannen fra Stockholms blodbad, kom aldri mer til å holde om et accepter, hans tid var nådeløst omme. Det skulle den efter all menneskelig beregning også ha vært for Iver Jernskjegg. Kong Frederik var imidlertid nådig og gav ham ikke bare tilgivelse, men også et lite område i Smaalensene i forlening.

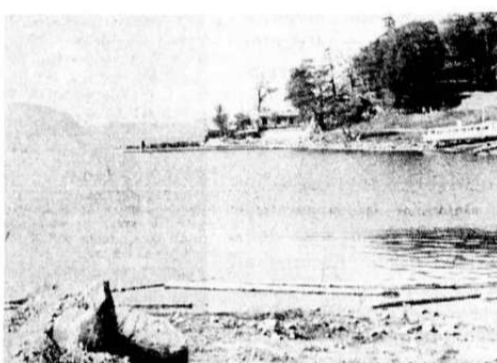
Iver kjøpte senere Hovin eller Hovinsholm på Helgen i Mjøsa etter at han var blitt gift med Karen Galde til Tomb, og mens de var der fikk ekteparet i gave eiendommen Bugarden i Sandherad, hvor givener, Katarina Alvsdatter — hun bodde da på Grefshelm — hadde flere gårder. Slik kom Jernskjeggens slekt til Vestfold. Iver Jernskjegg, til våben av Hovin, — som han kalte seg, dros dit ned og Iver, som hadde bedre merkanth enn politisk telt, ante straks de store muligheter som skogdrift med sagbruksvirksomhet kunne gi her. I 1640 fikk han istand et maskeslakte med kongen og dette skapte ham «til evindelig Tid» Pressegaard i Bruula len — det som idag heter Fritze.

Han ble en mektig mann iver Jernskjegg, rik på gull og grønne skoger. De siste gav det første. Eiendommen på Bruula len under Jernskjegg-domenen, og laget undret seg — da den store mann bygget et slott — på Jomfruhalvøen i sydøstre del av Farrisvannet.

Det var et staselig bygg, et praktisk hans seks barn overtok da Iver døde i 1570, og det ble som det allerede hadde vært i mange år, samlingssamt for distriktets gjevste menn og kvinner, ja de kom andre steder fra også, og dette forhold ble kanskje mer utpreget efter at en sønne, Peder Iversson Jernskjegg i 1584 var blitt lensherre efter Knut Grubbe i Bruula len. Lensherren bygget på og gjorde slottet enda mer praktfullt, det må kanskje ha vært omkring 1590. Ialfall var en sal på den berømte biskop til Oslo, Jens Nilsson, var der i 1593. Biskopen var reist den lange og meget besværlige vei fra Oslo ens ærend for å kristne Her Peder hjemmedepte — som det skjedde den 23. september. Et dåpsgilde folk snakket lenge om, og hvor all den prominens som fantes i viden omkrets var tilstede. Undres på om noen i den store forsamling her stusset litt over at Hans velverdighet valgte å tale om «Gud og Mammon»?

Det var fest over det ganske slott under bispebesøket. «Oe undt borge-stuerne vaare den geneene mand, bordene alt udsætt og de vare alle lystige og glade.

Den store nye Sal, som folket vare til giest undt var meget stor, og panelet rundt omkring baade Vægger og Tag og vaar meget statteligt giort og udgraffet Och vaar altsammen farffuet med guel farffue og somesteds snart bespizet med den oliefarffue, saa at det giimmet deraff.

«Jomfruhalvøen» hvor Jernskjeggens slott har ligget. Det er Larvik roklubb's hytte man ser midt på bildet.

Takket være denne antydning til beskrivelse som biskopen i sin vitatsbok har gitt, vet vi i det minste litt om slottet på Jomfruhalvøen. Notatene der forteller ellers at Peder Iversson Jernskjegg har vært en raus herre. Dagen efter dåpsfesten var det tredobbel bryllup på Fritze. Tre av tjenerne giftet seg, og han bekostet hele det meget muntre bryllup, hvor også hans egne gjester deltok.

Trådte de så dansen både de til-årskomme og «nogle ret smaa Jomfru», som bispen uttrykker det. Brockenhus, Galde, Hultfeldt, Lystrup, Lycke, Juul, og hva de alle het — det kunne ha vært en parade fra den norske adelskalender om vi hadde hatt noen. Friesje var slottet over alle slott i denne del av landet.

Fresjedødet gikk senere over til slekten Lange. Nils het han som hadde den verdige eiendom i 1680-årene. Han var gift med en datter av riksadmiral Ove Gedde og fikk enda mer jordegods med henne. Nils Lange forvaltet sitt pund slett, og da hans venn stattholderen Hannibal Sehested falt i unåde 1651 og ble avsat, fulgte Lange i det dype fall. Vinteren 1652 døde han som en nedbrutt mann.

Så kom katastrofen som slettet Jernskjeggens stolte borg bokstavelig talt ut og som det gjennom tre århundrer har vært snakket om. Natten mellom 2. og 3. september 1653 sank slottet i Farrisvannet under en voldsom flom. De nærmere enkeltheter ved katastrofen er ikke kjent, man vet bare at det ikke ble noen tilbake på sten av borgen, slottet, herregården eller hva man foretrekker å kalle det. At slottet stod der, at det var bygget av sten og var meget stort og staselig, vet man, men heller ikke stort mer. Et eller annet sted i Hedrum finnes ennå en hvel, på hvis ene perm Lauritz Knudsen på gården Ytterås har nedtegnet noen ord om det forferdelige som hendte hin septembertid. Da «udgick de to mægtige Steenhuuse, som var H. Veibaarens Nils Langes formedelst det grueltue Vand som af Farris opkom med den langvarige Regn, der faldt samme Tid, deslieste Bæcken og skjøne Gaarder og Huus, saa og Prestegaarden samt Blochhuset — i over tre hundre år har denne rennessansborg ligget på Farris bunn. I 1711 har det vel stått igjen på land efter katastrofen, og enkelte funn er gjort som peker i denne retning. En sølvskje med Jernskjeggens våben, en sølvmynt med Kristian III's navnesiffer, et signet, grønne glassbiter, kanskje

Fortsatt store driftsoverskudd

Statens bevilgningsregnskap for 1.—3. kvartal 1959—60, er avsluttet, melder Finans- og foldepartementet.

De samlede statsutgifter, inklusive utgifter til Statens forretninger og anlegg og avdrag på statsgjelden, har utgjort ca. 4625,3 mill. kroner, mens de samlede inntekter har vært ca. 4643,6 mill. kroner. Det er således et overskudd på ca. 18,3 mill. kroner.

Til sammenligning kan nevnes at bevilgningsregnskapet for 1958—59 for 1.—3. kvartal viste et overskudd på ca. 85,2 mill. kroner.

Driftsregnskapet viser et overskudd på ca. 780 mill. kroner.

Endringer i loven om Postsparebanken vedtatt i Odelstinget

Bestemmelsen om at vanlige innskyttere i Norges Postsparebank bare har adgang til å ha én innskuddsbok, ble i går endret av Odelstinget i forbindelse med at Postsparebanken forsettes å skulle delta i den foreslåtte premiesparing for ungdom.

Postdirektøren har pekt på at store innskyttergrupper ikke vil bli omfattet av den foreslåtte spareordning. For slike innskyttere vil det også være hensiktsmessig i mange tilfelle å ha en egen bok for sparing til bolig- og utstyrsformål. Etter postdirektøren mening er det videre behov for mer enn én innskuddsbok når det gjelder plassering av lånemidler eller andre midler som er bundet på bestemte vilkår, og hvor vedkommende innskytter ikke er umyndig. Også i andre spesielle tilfelle vil det være ønskelig å inntektsom anordninger for innskyttere om å få utstedt en egen bok på grunn av særlige forhold.

Det blir imidlertid pressert at det ikke er meningen å åpne alminnelig adgang for innskyttere til å ha mer enn én innskuddsbok. Det er forutsetningen at det skal være spesielle forhold til stede for å kunne gi slik adgang. Videre er det forutsetningen at bestemmelsen om et maksimumsbeløp for innskudd i Postsparebanken skal opprettholdes. Den nåværende maksimumsverdi for innskudd er 30 000 kroner.

„Brannmannsdagen” etter stor suksess

Et av glansnumrene i går var «Brann hos Pettersen» hvor Einar Rose spilte hovedrollen. Her ser man ham da han ringer brannvesenet for å varsle brannen, som jo hadde fått et meget godt tak i huset hans da han endelig hadde gjort det forstøtlig hvor brannen var.

Når Oslo Brannvesen holder sin årlige «Brannmannsdag» kan korpset være sikker på å samle fullt hus. Oslo Brannvesen regnes for å være blant de aller beste som finnes og det er ved en rekke anledninger gitt uttrykk for at det står fullt på høyde med tilsvarende korpse i de store byer utover i verden. Korpset har da også efter hvert skaffet seg materiell og annet førsteklasses utstyr, som anvendes med stor kyndighet ved utrykninger.

I går hadde Brannmannsdagen samlet «fullt hus» på Prognor Stadion og jubelen stod «høyt i sky» fra det tusentalls publikum.

I sin åpningstale takket brannsjef Rolf Hamborg strømmen for den interesse Oslos publikum viser for dette tiltak som skal skaffe driftsmidler til korpsets idrettslag, musikk-korps, sangkor osv. Han rettet samtidig en appell til publikum om å bistå korpset i dets arbeid ved at man viser forsiktighet i omgang med lid. De fleste branner skyldes menneskelig uforsiktighet.

Om å kom da de forskjellige nummer, demonstrasjon av materiell, slukking av forskjellige branner, froskemenn som reddet en mann fra drukning i et svært baseng som var bygget opp for anledningen, korpsets berømte kløver med sin Jernstyrte bil og til slutt «Brann hos Pettersen», hvor Einar Rose spilte hovedrollen. Hvert nummer gikk kvikk ulla og hvert enkelt høstet fortjent bifall.

Så vidt vi kunne skimme var det rekordbesøk i går.

Branninspektør J. F. Klecker

FÆROYENE — akter å innhente anbud fra danske, norske og svenske verft på et moderne kystkrutskipskip til passasjer- og godsbeholdning i lokaltrafikken mellom de færøyske øyer. Lastingen driver selv en vesentlig del av rutetrafikken med dampskipet «Smirli», som imidlertid ikke lenger tilfredsstiller tidens krav. Det nye skip skal være 170 fot langt og med 50 køyeplasser, eventuelt 155 fot med 20 køyeplasser.

Mange protester mot lånegaranti til Findus

Men fiskerikomiteen slutter seg til forslaget

Den lånegaranti på 12,5 mill. kroner som A/S Findus, Hammerfest, har fått av styret i utbyggingsfondet for Nord-Norge, vil nu bli godkjent av Stortinget, efter den enstemmige innstilling fiskerikomiteen har avgitt. En rekke protester mot lånegarantien er kommet til Fiskeridepartementet og til komiteen, og komiteen forutsetter at et program for utvidelse av trålerflåten ved Findus blir gjennomført, slik at full dekning av råstoffbehovet ved den utvidede produksjon kan skaffes i selskapets egen regi.

Lånet på 12,5 mill. kroner skal brukes til å finansiere en planlagt utbygging av Findus-anleggene og til konvertering av en midlertidig driftskreditt i Norges Bank. Utbyggingen skal gjennomføres på fem år og er beregnet til 19,4 mill. kroner. Fiskeridirektøren har hevdet at dersom den økede produksjon ikke kan dekkes ved øket fangstkvantum, blir resultatet at andre allerede eksisterende anlegg må renonsere på endel av den allerede bestilte råstofftilførsel. En slik løsning kan fiskeridirektøren ikke anbefale, og dette syn har komiteen sluttet seg til.

Til Fiskeridepartementet og til komiteen er det kommet uttalelser fra institusjoner, kommunale myndigheter og lag, og disse går alle — om enn på noe ulike premisser — mot at den søkte garanti blir gitt. En medvirkende faktor i komiteens endelige avgjørelse er det sterke og effektive salgssorgan som står til tjeneste for Findus for omsetning av filetprodukter på verdensmarkedet. På den annen side kan det bli større vanskeligheter enn til nu når det gjelder råstofftilførselen, dersom det ikke gjøres

NAF får 45 nye leirplasser i år

Camping-sesongen er begynt, og med den kolossale økning i antallet campere fra år til år, må man være forberedt på at det også sommer kommer til å bli livlig på leirplassene rundt omkring i landet.

— Vi får 45 nye leirplasser i år, dermed kommer antallet opp i 280, opplyser sekretær Knut Bjørbu i Norges Automobil-Forbund. Dette tall inkluderer også private og kommunale plasser hvor vi har samarbeidet med de respektive eiere. Flere og flere kommuner blir oppmerksomme på dette spørsmål, og henvender seg til oss.

— Av større nye plasser kan nevnes anlegg på Steinkjer og Voss, mens arbeidet med å skaffe leirplassene bedre sanitære forhold fortsetter. NAF har i år sett av 125 000 kroner til dette formål. Et sanitæranlegg ved en middels stor campingplass kommer på 10 000—14 000 kroner, og bare 70 av de 280 plasser er nu utbygget med vannklosetter, vaskerum o. l. Vår bevilgning er ikke stor nok, vi må ha mer penger til sanitære anlegg. Vi har derfor søkt Statens Erlegning om støtte, og vi venter beskjed en av de nærmeste dager. Før vi hjelp, kan vi bedre de sanitære forhold ved flere plasser, planene ligger klare.

— Vi tenker i år å utbedre leirplasser langs Sørlandet, hvor trafikken er meget stor, og hvor folk ofte blir liggende i flere dager på hvert sted. Møtsand og Lillesand hører med til de plasser som nu får sanitærutlegg.

I 1957 hadde vi ved NAF's leirplasser ca. 600 000 overnattinger. I fjor hadde vi vel 1,2 million. Flere og flere går over til denne ferieform, og vi synes det bør gjøres noe også fra det offentlige for at leirplassene skal komme i forsvarlig stand, sier Bjørbu.

Folkemuseet åpner to nye, fine utstillinger

Museumsdirektør Reidar Kjellberg spiller på Agathe Backer Grøndahls første instrument, et engelsk taffelpiano. Konservator Martin Blindheim lytter til instrumentets klare spinetone.

Museumsdirektør Reidar Kjellberg lokket i går klare spinetonner fra Agathe Backer-Grøndahls første instrument, et taffelpiano eller hammerklaver som fru Agathe

Aasleia Christensen — vår senere berømte komponists bestemor — hadde kjøpt i London. Instrumentet er utstilt i Norsk Folkemuseums bysamling, hvor konservator Martin Blindheim har montert en ny utstilling over museets nye ervervelser gjennom den siste 10-års periode. Det vakre instrumentet er en av perlene i denne utstilling, som vil bli holdt åpen for publikum sommeren over.

Konservator Blindheim kunne også peke på andre utvalgte skatter blant de siste års nyervervelser — som en vakker ostindisk krakke eller tre portretter av presten Even Romedal, hans hustru og barn, fra siste halvdel av det 17. århundre. Et skjermbrøtt fra 1700-årene, med motiv fra Roma, er restaurert av konservator Aslaug Arnoldus, som også har fremkalt skjønnheten i et av de første tapeter laget i landet, av klutepapir i begynnelsen av det 18. århundre.

En blå Herrebø-kanne fra 1760-årene har Folkemuseet fått for 25 kroner, markedsprisen idag er anslått til ca. 8000. Der er vakre glassarbeider fra Nostetangen, Hurdal og Gjøvik — og en fristende ofliske, funnet ifjor i en gjemt og glemt kjeller i Levanger sammen med et halvt hundre andre utpneede oflisker som skrev seg fra et lokalt bryggeri, nedlagt i 1890. Olet var av bokyten, og de som har smakt på det har overlevet, forsikrer museumsdirektøren.

Konservator Blindheim viste oss vakker innbo i forskjellige stilarter, og — Åpenbart med en liten ekstra klokkerkjørlighet — skipskaptein Fredrik Glyckstad og frues spisestue fra 1905. Så langt er vi altså kommet inn i det 20. århundre, og i Glyckstads stue hadde konservatoren også plassert den første elektriske magasinovn laget her i landet, fra 1909, bygd i keramikk.

Dikterpresten Jorgen Moes lille datter — hun het Vedastine — fikk i 1885 en fransk dukke som nu er havnet i Norsk Folkemuseum. Konservator Blindheim har også andre leker å vise frem, som den makabre gruppe «Begravelsen», skåret i tre, og sønneprest John Arveschoug Neumanns «dukketeater» — en tro kopi av den gamle gjestgiverstue i Uvdal, hvor Neumann ofte hadde tatt inn under embedsreisen. Som penjonist møret han seg med å gjensjåke gjestgiveriet efter huskommissen.

Xylografverkstedet er den annen utstilling som folkemuseet åpner søndag. Den skal bli permanent knyttet til håndverksutstillingen. Konservator fru Marta Hoffmann har bygget den meget instruktive opp — et arbeid som har sin verdi også fordi dette kunsthåndverk «døde ut» for 20—30 år siden. En viss, eksklusiv rennessans har det dog fått, på rent kunstnerisk basis, opplyser fru.

Xylografen skår i treet endevend, mens man ved vanlig trearkur skjærer i langveden. Han arbeidet i en orientalsk buksons-trysser, og kunne skape rikere formensert enn vanlig tresnit.

A. F.

Islandsk elitekor til Oslo

Iaften kommer det islandske matruskor, Karlarokinn Fostrædur, til Oslo. Koret blir mottatt på Ostbanestasjonen av Oslo Sangerforbund. Søndag skal koret til prøve i Kringkastningen om formiddagen, deretter er det mottagelse hos den islandske ambassade, og så blir det direkte radioutsendelse av en korkoncert søndag ettermiddag.

Mandag aften synger de islandske sangere for byens borgere i Rådhusets borggård. Deretter har Oslo Sangerforbund en tilstelning i Håndverkerens festhall for sine islandske sangerbrødre.

Koret har oppholdt seg i Norge siden 13. mai, og har konsertert i Stavanger, Lillehammer, Karlarokinn Fostrædur er det eldste aktive kor på Island, og har konsertert over hele Europa og overalt fått strålende kritikker for sin sang. Konsertkoret består av 40 sangere og ledes av sin dirigent, musikkolektorkolektor Ragnar Björnsson.

Slemdalsveien skal utvides

Av trafikknusne grunner er det ønskelig å få utvidet Slemdalsveien mellom Gaustad og Slemdal til fullt regulert bredde, 13 meter. Da anleggsgiftene for hele strekningen vil bli temmelig store, anbefaler veisjefen at det i første omgang erverves grunn til utvidelse av veien mellom Torngny Sigersteds vei og Trosterudveien. Teknisk rådmann har sluttet seg til forslaget og kommunikasjonsrådmannen foreslår at det begyres forsøksaktig over grunn. Formannskapet behandler saken 27. mai.

MOSSVANGEN HOTELL — på Voss skal utvides fra 80 til 120 senger. Spisestuen vil også bli utvidet, dertil kommer nye salonger, nytt kjøkken og ny festsal. Arbeidet ventes å komme igang utpå sensommeren.

Stabekk-pike Oslos russeprinsesse

Russeprinsessen 1960 og hennes terner: Russeprinsessen Kari Mette Steiner midt i øverste rekke, flankert av Elisabeth Petersen (til.) og Marit Tuvsætn i forgrunnen Britt Skarheim (til.) og Solveig Gumborg

Kari Mette Steiner hertr Arets russeprinsesse, en nordisk blond skjønnhet fra Stabekk, som ble kåret til rusens fagreste under oredovende jubel på Regnbuen i går.

Sjelden har Regnbuen vært rødere og sjelden har det vært laget mer lysbare for larmens skyld. Ja, også naturligvis littegrann til åre for den vordende russeprinsesse av året, som skulle plukkes ut efter alle russens og kunstens regler.

Til dette hadde man da også en jury som vesentlig bestod av kunstnere, nemlig skulptørene Rolf Tellefsen, «Titter» Karl Ludvig Bugge og teaterseier m. l. Me Juster, med sinesteivite som formann, dessuten russestipendiat Arne Ramstad og russeformann Jerven Aars & Voss, Jon Kanter. Juryn satt ved et bord på gulvet foran scenen og så ut til å ta sin oppgave meget alvorlig. Til å bestemme seg en mann i faget, nemlig visefantter, skoman et. Einar Schånke.

Til kampen om titelen hadde det med seg 24 skjønnheter fra 14 skoler — og dessuten så vi flere ved bordene rundt om i salen som ville hatt gode chanser. Blant deltagerne var også en med olbass, min «huns» kom ikke med blant de 10 første som ble plukket ut. — senere fant vi hams igjen i bukser, men uten parrykk og sminke.

Mens dommerkollegiet trakk seg tilbake for å tenke, var det dans og trengsel, iallfall trengsel.

Det var tydelig at juryn hadde massens tilslutning da den gjennom formann Juster kungjorde sådan dom.

Russeprinsesse Kari Mette Steiner fra Stabekk. Hennes terner, Britt Skarheim, Bjørnes privatkole, Solveig Gumborg, Holter, Marit Tuvsætn og Elisabeth Petersen, begge fra Nissen.